

Hırs

Mearic / 19. Gerçekten insan, pek hırslı (ve sabırsız) yaratılmıştır.

Ali imran / 14. Nefsanî arzulara, (özellikle) kadınlara, oğullara, yığın yığın biriktirilmiş altın ve gümüşe, salma atlara, sağlam hayvanlara ve ekinlere karşı düşkünlük insanlara çekici kilindi. Bunlar, dünya hayatının geçici menfaatleridir. Halbuki varılacak güzel yer, Allah'ın katındadır.

HADİS...

*Hakîm İbn-i Hizâm an anıh'ten şöyle dediği rivâyet edilmiştir:

Resûlullâh sav'den (bir kere dünyâlık) istedim. Bana verdi. Sonra kendisinden (bir daha) istedim. (Yine) bana verdi. Sonra (üçüncü bir daha) istedim. (Bu defa da) bana verdi. Bundan sonra buyurdu ki:

- Ey Hakîm, şu mal (yok mu? Sanki o, manzarası) yeşil, (zevkî) tatlı gûnâ-gûn mevvadır. Her kim bu malı, ferâgat-i nefis ile (hırsız) alırsa, o mal, kendisi için bereketli ve meydenetli olur. Bir kimse de bunu hırs ile alırsa, bu mal, alan için şereflî ve bereketli olmaz. O muhteris kimse (dâû'l-kelebe tutulmuş) bir obur gibidir. Dâimâ yer, bir türlü doymaz. (Veren) yed-i ulyâ, (alan) yed-i süflâdan hayırlıdır. Hakîm, (İbn-i Hizâm) demiştir ki, ben:

- Yâ Resûla'llâh! Seni Hak Peygamber gönderen Allâhu Teâlâ'ya yemin ederim ki: ben şu dünyâdan ayrılanı kadar senden başka hiç bir kimseye, hiç bir şey için elimi uzatmam (benim elim, senden sonra Arab neslinin elleri altında bulunamaz) dedim.

(Hakîkaten) Ebû Bekr radiya'llâhu anh (hilâfet-i zamânında), beytül-mâldeki hakkını vermek için Hakîm'i da'vet etmiş, fakat Ebû Bekr'in bu ihsânını kabûl etmekten imtinâ eylemiştir. Sonra Ömer radiya'llâhu anh de hakkını vermek için da'vet etmiş, ondan da almaktan imtinâ eylemiştir. Bundan sonra Hazret-i Ömer (Mahzar-i Sahâbe'de):

- Ey cemâat-i müslimîn: Hakîm hakkında sizi işhâd ederim ki: ben, harac ve ganîmet malından muayyen olan hakkını kendisine arz ediyorum. O, almaktan imtinâ ediyor, dedi. Ve (hakîkaten) Hakîm, Resûlullâh salla'llâhu aleyhi ve sellem'den sonra tâ vefât edene kadar, kimseden bir şey almamıştır.

* Hz. Enes (ra) anlatıyor: "Resûlullah (as) buyurdular ki: "Âdemoğlu ihtiyarladıkça onda iki şey gençleşir: Mala karşı hırs ve hayata karşı hırs".

* Ka'b İbnü Mâlik (ra) anlatıyor: "Resulûlullah (as) buyurdular ki: "Bir sürüye salınan iki aç kurdun sürüye verdiği zarar, kişinin mal ve şeref hırsıyla dine verdiği zarardan daha fazla değildir."

Mânası şudur: Kişinin mal ve şeref için gösterdiği hırs veya bu iki şeye olan sevgisi dine fesad ve zarar getirir, tıpkı aç iki kurdun hiçbir engelleme olmadan sürüye salındığı zaman hâsil edecekleri zarar gibi...

* Hz. Enes (ra) anlatıyor: "Resûlullah (as) buyurdular ki: "Âdemoğlu için iki vâdi dolusu mal olsaydı, mutlaka bir üçüncüyü isterdi. Âdemoğlunun iç boşluğunu ancak toprak doldurur. Allah tevbe edenleri affeder."

RİSALE...

Ey Ehl-i İman! Sabıkan, adâvet ne kadar zararlı olduğunu anladın. Hem anla ki, adâvet kadar hayat-ı İslâmiyeye en müthiş bir maraz-ı muzır dahi, hırstır.

Hırs, sebep-i haybettir ve illet ve zillettir; ve mahrumiyet ve sefaleti getirir. Evet, her milletten ziyade hırsla dünyaya saldıran Yahudi milletin zillet ve sefaleti, bu hükme bir şahid-i kâti'dir.

Evet, hırs, zîhayat âleminde en geniş bir daireden tut, tâ en cüz'î bir ferde kadar sû-i tesirini gösterir. Tevekkülvarî talep-i rızık ise, bilâkis medar-ı rahattır ve her yerde hüsn-ü tesirini gösterir. İşte, bir nevi zîhayat ve rızka muhtaç olan meyvedar ağaçlar ve nebatlar, tevekkülvarî, kanaatkârâne yerlerinde durup hırs göstermediklerinden, rızıkları onlara koşup geliyor. Hayvanlardan pek fazla evlât besliyorlar. Hayvânât ise, hırsla rızıkları peşinde koştukları için, pek çok zahmet ve noksaniyetle rızıklarını elde edebiliyorlar.

Hem hayvânât dairesi içinde zaaf ve acz lisan-ı hâliyle tevekkül eden yavruların meşru ve mükemmel ve lâtif rızıkları hazine-i rahmetten verilmesi; ve hırsla rızıklarına saldıran canavarların

gayr-ı meşru ve pek çok zahmetle kazandıkları nâhoş rızıkları gösteriyor ki, hırs sebep-i mahrumiyettir; tevekkül ve kanaat ise vesile-i rahmettir.

Madem öyledir. Eğer malı çok seversen, hırsla değil, belki kanaatle malı talep et, tâ çok gelsin.

İşte, ey derd-i maîsetle serserim olmuş ve hırs-ı dünya ile sarhoş olmuş kardeşler! Hırs bu kadar muzır ve belâli birşey olduğu hâlde, nasıl hırs yolunda her zilleti irtikâp ve haram-helâl demeyip her malı kabul ve hayat-ı uhreviyeye lâzım çok şeyleri feda ediyorsunuz; hattâ erkân-ı İslâmiyenin mühim bir rüknü olan zekâtı, hırs yolunda terk ediyorsunuz? Halbuki, zekât, her şahıs için sebep-i bereket ve dâfi-i beliyattır. Zekâtı vermeyenin, herhâlde elinden zekât kadar bir mal çıkacak; ya lüzumsuz yerlere verecektir, ya bir musibet gelip alacaktır.

Hakikatli bir rüya-yı hayalîyede, Harb-i Umumînin beşinci senesinde, bir acip rüyada benden soruldu: "Müslümanlara gelen bu açlık, bu zayıyat-ı maliye ve meşakkat-i bedeniye nedendir?"

Rüyada demiştim: "Cenâb-ı Hak bir kısım maldan onda bir veya bir kısım maldan kırkta bir, kendi verdiği malından birisini bizden istedi-tâ bize fukaraların dualarını kazandırsın ve kin ve hasetlerini men etsin. Biz, hırsımız için tamahkârlık edip vermedik. Cenâb-ı Hak, müterakim zekâ-tını, kırkta otuz, onda sekizini aldı.

"Hem senede yalnız bir ayda, yetmiş hikmetli bir açlık bizden istedi. Biz nefsimize acıdık; muvakkat ve lezzetli bir açlığı çekmedik. Cenâb-ı Hak, ceza olarak, yetmiş cihetle belâli bir nevi orucu beş sene cebren bize tutturdu.

"Hem yirmi dört saatte birtek saati, hoş ve ul-vî, nurânî ve faydalı bir nevi talimat-ı Rabbâniyeyi bizden istedi. Biz tembellik edip o namazı ve niyazı yerine getirmediğimiz. O tek saati diğer saatlere katarak zayı ettik. Cenâb-ı Hak, onun kefareti olarak, beş sene talim ve talimat ve koşturmakla bize bir nevi namaz kıldırıldı" demiştim.

Sonra ayıldım, düşündüm, anladım ki, beşerin hayat-ı içtimâisinde bütün ahlâksızlığın ve bütün ihtilâlâtın menşei iki kelimedir:

Birisi: "Ben tok olduktan sonra başkası açlıktan ölse bana ne?"

İkincisi: "Sen çalış, ben yiyeyim."

Bu iki kelimeyi de idame eden, cereyan-ı ribâ ve terk-i zekâttır. Bu iki müthiş maraz-ı içtima-îyi tedavi edecek tek çare, zekâtın bir düstur-u umumî suretinde icrasıyla, vücub-u zekât ve hurmet-i ribâdır.

Pırlanta

Hırs; tamahkârlık, doyma bilmeyen bir arzu ile bazı şeyleri istemek, şiddetli talep ve arzu manalarına gelir. Bu mezmum sıfat müminlerde sebep-i hasârettir.

Yani, mutlak manada hırslı olan bir insan, maddî-manevî kaybetmeye aday demektir. Dolayısıyla başarılı olmak ve hüsrana uğramamak için hırsı terk etmek veya onu hayra/iyiye kanallandırmak gerekmektedir; gerekmektedir, zira insan, birçok konuda hırsın kendini kurtaramaz. Bu da gayet normaldir. Zira hırs, insanın tabiatında vardır. Öyleyse herkese düşen vazife bu hissini yüzünü hayra çevirmek olmalıdır.

Bazen insan, öyle şeylere karşı hırs gösterir ki haddizatında bunların, onun manevî hayatında bir arpa kadar dahi değeri yoktur. Meselâ bir insanın dünyevî-uhrevî hiçbir kaygı gözetmeksizin 'Sosyal hayatta kademem şöyle olsun.. hayatı şöyle yaşayayım.. çok kazanayım, her imkana kavuşayım..' gibi temennileri, ona kaybettiren zararlı birer hırs ifadeleridir. İşte bu manadaki hırs, haybet ve hüsrana sebebiyet verir ve insana bir kazandırsa da çok kaybettirir. Öte yandan, takdirle karşılanan birtakım hırslar da vardır ki, insan bunlarla Allah Rasulü'nün mübarek bir vasfını ihrâz etmiş olur. Evet, Cenab-ı Hak (cc) Efendimiz (sav) için 'Harîsün Aleyküm... - Size karşı çok hırslı...' (Tevbe, 9/128) buyurmaktadır ki, Nebiler Serveri (sav), insanların iman etmesine, âlemin O'nun nuruyla nurlanmasına, herkesin sırat-ı müstakime ulaşmasına, hiç kimsenin gözünün kapalı kalmamasına, inananların zikzaklar çizmemesine, herkesin gözünü açıp Allah'ı görmesine ve doğru yolu bulup Allah'a ulaşmasına karşı çok hırslıydı. İşte hırsın böyle mukaddes olanı da vardır ve herkes tabiatındaki bu duyguyu böyle ulvi bir gayeye yönlendirmelidir.

Evet, hırs yapılacaksa, Allah'ın rızasını elde etme ile Allah ve Rasûl'üne ulaşma mevzuunda yapılmalıdır. Aslında hırs olmadan dünyayı imar etmek imkansızdır. Fakat bu uğurda hırsa takılıp arzu ve isteklerinin zebûnu olarak yolda kalma tehlikesi de söz konusudur. İşte yolların ayırım noktası: Bizim için bu dünyada, başarılı olmuş bir matador gibi 'Allah'ım!' diyerek şehadet parmağını kaldırıp başarıyı ilan etmek de söz konusu; o kötü duyguya yenik düşüp mahcup ve mahzûn iki büküm, sürüm sürüm sürünmek de... Bu açıdan denebilir ki, insan bir taraftan kazanma, bir taraftan da kaybetme kuşağında bulunmaktadır. Hırs öyle bir haslettir ki, onunla dünyalar kazanılabildiği gibi, - hafızanallah- dünya ve âhiret kayıp da edilebilir...

Hasılı, herkeste hırs hissi vardır. Ne var ki, hırsın babayığitleri her zaman terslik gibi görünen bu handikapları aşım olumsuz gibi görünen şeyleri olumlu hale getirerek, hiç olmayacak şeylerden bereket elde edebilirler.

FELÂKET GETİREN ZENGİNLİK

Medine Müslümanlarından Sâlebe'nin mala, mülke karşı aşırı derece hırsı vardı. Zengin olmak istiyordu, hem de mutlaka zengin olmak! Hattâ benliğini saran bu şiddetli zengin olma arzusu, nihayet onu Resûlullah'dan dua istemeye kadar sevketti. Bir gün huzur-ı Peygamberî'ye çıkarak:

- Yâ Resûlâllah, Allah'a dua et de zengin olayım, dedi.

Allah'ın Resûlü, Sâlebe'nin bu isteğine şöyle cevap verdi:

- Şükrünü yapabildiğin az mal, şükrünü yapamadığın çok maldan hayırlıdır.

Bu söz Sâlebe'ye kâfi gelmişti. Bir müddet bu ikazın mânâsı üzerinde düşünerek benliğini saran zengin olmak arzusundan birazcık olsun kurtuldu, fakat hırs onun yakasını bir türlü bırakmıyordu. Zamanla ihtirası yeniden depreştiği için tekrar müracaat etti:

- Yâ Resûlâllah, dua et de zengin olayım, dedi.

Bu sefer biraz daha açık ve ağır konuşan Resûl-i Ekrem:

- Ben senin için kâfi bir örnek değil miyim? dedi ve ilâve etti:

"Allah'a yemîn ederim ki, isteseydim şu dağlar altın ve gümüş olarak arkamdan akıp geleceklerdi; fakat ben istemedim."

Elinde bu kadar İlâhî kudret bulunmasına rağmen Resûlullah'ın evinde haftalarca çorba pişmediği, ekseri günleri oruçlu buldukları, çoğu zaman iftar sofraları birkaç hurma tanesi ile bir arpa ekmeğinden ibaret olduğu, herkesin bildiği bir hakikattir. Sâlebe bunları düşünerek bir müddet daha isteğinden vazgeçti.

Zaman zaman "zengin olursam fakir fukaraya iyi yardım ederim, daha çok sevab kazanırım" diye hayal kuruyor ve Resûlullah'a üçüncü olarak bir müracaat daha yapmayı düşünüyordu. Nihayet müracaatını yaptı; hem de söz vererek dedi ki:

"Seni hak Peygamber olarak gönderen Allah'a yemin ederim ki, eğer beni zengin ederse, fakir fukarayı koruyacak, her hak sâhibine hakkını vereceğim."

Sâlebe'nin bu kadar ısrarına karşı dayanamayan Resûlullah:

"Yâ Rabbi, Sâlebe'yi istediği mala kavuştur," diye dua etti.

Bu dua üzerine koyun olarak sürü otlatmaya başlayan Sâlebe, daha evvel bütün namazlarını Resûlullah'ın cemaati olarak kıldığı için kendisine Cami Kuşu adı verildiği halde, bu sefer sadece öğle ve ikindiye mescidde kılabiliyor, diğer namazlarını koyunların ardında, bâzan da kazâen îfa edebiliyordu.

Kısa zamanda çoğalan, bereketlenen koyunlar, Medine yakınlarına sığmaz oldular, uzak çöllere, sulak yaylalara gitmek zarureti ile karşılaşan Sâlebe, artık öğle ve ikindi namazlarına da gelemiyor, sadece Cumaları mescidde görülmüyordu. Nihayet çöldeki meşgalesi, ona Cuma namazlarını da unutturdu.

Arada sırada bir, sürü ile uğradığı yolların üstünde rastladığı yolculardan "Ne var, ne yok" diye haber soruyor; sonra da koyunların ardından ıssız çöllere doğru tekrar dalıp gidiyordu.

Artık umumî mes'elelerle alâkası kesilmiş, sadece şahsını ve şahsî işlerini düşünüyor, koyunlarını nerede daha iyi otlatabileceğinden başka bir şey hatırına gelmiyordu.

Bir gün Resûlullah'ın: - Sâlebe görülmüyor, nerededir?" diye sorması üzerine:- Koyun aldı; sinek kurtları kadar çoğaldı; buralara sığmaz olduğundan şimdi çöllere sürüsünün ardında dolaşiyor," dediler.

Resûlullah:- Sâlebe'ye yazık oldu, yazık!" buyurdu.

İşte bu sırada zekât ve sadaka âyeti nâzil olarak, mâlî durumu düzgün olan Müslümanların geçim sıkıntısı içinde bulunan kardeşlerine yardım etmeleri emredildi.

Bu âyet-i kerîmenin emrine büyük bir istekle uyan Müslümanlar, mallarının bir kısmını geçim sıkıntısı içinde yaşayan kardeşlerine seve seve verirken Sâlebe:- Bu sizin yaptığınız düpedüz haraçlıktır," diyerek zekât toplayan memurları boş çevirdi.

Haberî duyan Resûlullah, üzülen "Yazık oldu Sâlebe'ye!" sözünü tekrarladı.

Sâlebe'nin evvelâ, "Zengin olursam her hak sâhibine hakkını vereceğim" diye yemîn edip, sonra da bu kadar değişik tavır göstermesi üzerine "Berâe" sûresindeki şu âyet-i kerîme nâzil oldu: (Meâlen):

"Münâfıklardan bâzıları da mal, mülk verip zengin ettiği takdirde Allah'a daha fazla bağlanıp fakir fukaraya daha çok yardım edeceklerine dair söz verdiler, ne zaman ki Allah onlara bu isteklerini ihsan eder, zengin olurlar; o zaman Allah'a verdikleri sözü unuturlar, cahillik edip fukaranın hakkını vermezler."

Bu âyet-i kerîme, Sâlebe'nin münâfıklar sınıfına düştüğünü bildirmesi üzerine, akrabalarından biri şiddetli teessüre kapılarak gidip Sâlebe'ye durum haber verdi ve fukaranın hakkını vererek kendisini münâfıklıktan hemen kurtarmasını istedi.

Bunun üzerine Sâlebe, Resûlullah Aleyhissalâtü Vesselâm'a müracaat ederek fukaranın hakkını getirdiğini söylediye de Resûlullah üzüntülü bir edâ ile:"Senin verdiklerini alamam artık Sâlebe... Allah Celle ve Alâ men'etti, haydi git!" diye mukabelede bulundu.

Resûlullah'ın âhirete teşrifinden sonra Hazret-i Ebû Bekir'e müracaat eden Sâlebe, sırasıyla Hazret-i Ömer ve Osman'a (R.A.) da müracaat ettiyse de:

- Resûlullah'ın almadığını biz nasıl kabûl ederiz?" diye hepsinin reddi ile karşılaştı.

Hazret-i Osman (R.A.) zamanında vefat ederken Sâlebe'nin kulaklarına şu sözler geliyordu:

- Yâ Sâlebe, şükrünü edâ ettiğin az mal, şükrünü îfa edemediğin çok maldan hayırlıdır.

İMAM ŞAFİ HAZRETLERİ VE İLİM HIRSI

...Hadislerden de İmamı Şâfi'ye işaret çıkaran âlimler, Peygamberimizin şu hadisini hatırlatırlar: "Kureys'ten bir âlim çıkacak, yeryüzünü ilimle dolduracaktır." Bu hadisin işaret ettiği âlimin İmam-ı Şâfi' olduğu, sonradan açıkça anlaşılmıştır.

Gazze'de oğlu için gereken öğrenim çevresini bulamayan annesi, onu bu mahrumiyet bölgesinden alır, Mekke'ye getirir. Burada geniş ilmî çevrede kısa zamanda kendini yetiştiren küçük Muhammed, dokuz yaşında iken Kur`ânı Kerim'i bütünüyle hifzeder.

Onbeş yaşına gelince de, fetva vermeye ehil hale gelir. Onun bu kadar küçük yaşta fetva verecek bir makama erişmesinde; ilme karşı duyduğu şiddetli ilgi ve öğrenme merakının büyük hissesi vardır.

İlme duyduğu bu büyük ilgiyi bizzat kendisi şöyle ifade eder: "Bahil bir adam, mal toplamaya karşı nasıl hırs duyarsa, ben de ilme karşı öyle alâka duyuyorum." Bir diğer sözünde de şöyle der: "Yavrusunu kaybeden anne, oğlunu bulunca nasıl sevinirse, ben de aradığım bir mes'eleyi bulunca öyle seviniyorum." Böylesine şiddetli arzu ettiği ilimden ne anladığını ise şu kısa cümle içinde özetler: "İlim, öğrenilen değil, yaşanandır. Yaşanmayan ilim, geçmeyen parâ gibidir: Sahibine gerçekte faydası olmaz."